

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ХОЛДИНГ»

THEORETICAL APPROACHES TO UNDERSTANDING THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF «HOLDING»

УДК 334.7.01

DOI <https://doi.org/10.32843/bses.52-27>

Мельник О.Г.

д.е.н., професор, завідувач кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національний університет «Львівська політехніка»

Залуцька Х.Я.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій Національний університет «Львівська політехніка»

Melnyk Olga

Lviv Polytechnic National University
Zalutska Khrystyna
Lviv Polytechnic National University

Дослідження присвячене розгляду сутності та характерних ознак поняття «холдинг», що зумовлено процесами глобалізації національних економік. Окреслено переваги і проблеми формування та функціонування холдингових структур як основних спонукальних чинників необхідності уточнення поняття «холдинг». За допомогою системно-логічного, порівняльного та історичного методів досліджено поняття «холдинг» та окреслено спільні ознаки, за якими компанію можна зарахувати до холдингу. Уточнено поняття «холдинг» через необхідність урахування мотивів його створення як основи побудови зв'язків між членами об'єднання. Доведено, що таке трактування холдингу сприятиме його ефективному формуванню та функціонуванню через можливість побудови єдиної збалансованої господарської структури шляхом формування оптимально-результативних взаємозв'язків між її учасниками за рахунок наявних у них спільних довгострокових взаємодоповнюючих ідей, цілей і напрямів розвитку.

Ключові слова: холдинг, мотиви, взаємозв'язки, вигоди, структура, рівень контролю.

Исследование посвящено рассмотрению сущности и характерных признаков поня-

тия «холдинг», что обусловлено процессами глобализации национальных экономик. Очерчены преимущества и проблемы формирования и функционирования холдинговых структур как основных побудительных факторов необходимости уточнения понятия «холдинг». С помощью системно-логического, сравнительного и исторического методов исследовано понятие «холдинг» и намечены общие признаки, по которым компанию можно отнести к холдингу. Уточнено понятие «холдинг» из-за необходимости учета мотивов его создания как основы построения связей между членами объединения. Доказано, что такая трактовка холдинга будет способствовать его эффективному формированию и функционированию благодаря возможности построения единой сбалансированной хозяйственной структуры путем формирования оптимально-результативных взаимосвязей между ее участниками за счет имеющихся у них общих долгосрочных взаимодополняющих идей, целей и направлений развития.

Ключевые слова: холдинг, мотивы, взаимосвязи, выгоды, структура, уровень контроля.

Large enterprises consisting of some multi-functional structural units are resistant to dynamic and unpredictable changes in the development conditions both in the domestic and global economic space. At the same time, success in the market is obtained by those of them that optimally balance the work of their existing separate economic units (structures), and spheres or areas of activity. Holdings are one of the most common forms of business organization in such conditions. However, studies of the functioning of holding structures have confirmed the difficulties in establishing effective optimally balanced long-term relationships between their participants, which is associated with the followings: the complexity of forming a reliable system of economic control and management of subsidiaries; the difficulty of defining the degree of economic independence of subsidiaries; inconsistency of goals and organizational culture of corporate enterprises; lack of competition within the holding; the inability of a holding company to influence timely and markedly the formation of a subsidiary's strategy due to the lack of certain tools and methods for monitoring their activities; orientation of the holding structures on solving current issues and leaving aside the possibility of planning long-term development tasks and achieving synergistic effect due to integration interaction. Avoiding these difficulties is possible in the case of the formation and functioning of holdings, respectively, the presence of common long-term interests of all its participants, which are the basis for the formation of holdings. This caused the need to clarify the essence of the concept of «holding». Accordingly, the purpose of the study is to develop and justify new provisions aimed at improving the essence of the concept of «holding». To achieve this goal, using system-logical, comparative and historical methods, various scientists have studied the interpretation of the concept of «holding», which are grouped in certain areas under the followings: structure; the level of control and management between the structural elements (business entities); the organizational and legal form of the constituent business entities; the benefits of existence, which allowed us to outline the general characteristics by which the company can be classified as a holding. The concept of «holding» was clarified because of the need to consider the motives for its creation as a basis for building relationships between members of the association. It is proved that the interpretation of the holding in this way will contribute to its effective formation and functioning through the possibility of building a single balanced economic structure by forming optimal and effective relationships between its participants due to their shared long-term complementary ideas, goals and development directions.

Key words: holding, motives, interconnections, benefits, structure, level of control.

Постановка проблеми. Ефективність розвитку сучасних підприємств в умовах глобалізації світової економіки вимагає створення результативних форм організації бізнесу, що забезпечила б їм успішну інтеграцію у світове економічне товариство та сприяла зростанню їхньої інвестиційної привабливості й високому рівню конкурентоспроможності на вітчизняному та зарубіжному ринках. Провідна роль у цих процесах належить холдингам, діяльність яких характеризується низкою переваг: значною концентрацією капіталу; консолідацією фінансових потоків; низьким рівнем інвестиційних ризиків і ризиків невиконання підприємствами взаємних зобов'язань; економією

трансакційних витрат; значними можливостями фінансового і податкового маневрування та ін.

Поряд із зазначеними позитивними аспектами діяльність холдингів пов'язана з купою проблем, які впливають на ефективність їх формування і функціонування у національному та світовому масштабах: складність формування надійної системи економічного контролю та управління дочірніми компаніями; важкість окреслення ступеня господарської самостійності дочірніх підприємств; неузгодженість цілей та організаційної культури корпоративних підприємств; відсутність конкуренції всередині холдингу; часто неможливість холдингової компанії вчасно і помітно впливати на

формування стратегії дочірніх підприємств через відсутність визначених інструментів та методів моніторингу їхньої діяльності; орієнтація структур холдингу на вирішення поточних питань і залишення поза увагою можливості планування довгострокових завдань розвитку та досягнення синергійного ефекту внаслідок інтеграційної взаємодії.

Вирішення вказаних питань потребує передусім уточнення сутності поняття «холдинг» через виділення параметрів (елементів, ознак), урахування яких дасть змогу, уточнивши класифікацію холдингів, конкретизувати їхню структуру й ефективно оптимізувати взаємозв'язки між складовими елементами холдингу, спрямованими на досягнення єдиного для всіх учасників результату – генеральної мети, визначеної конкретними мотивами функціонування холдингів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питаннями теоретико-прикладних засад формування та функціонування холдингів займається значна кількість науковців, зокрема: О.А. Беляєва, С.В. Герасимова, Н.В. Ібрагімова, Т. Келлер, М.Г. Лазарева, І.В. Лукач, Т.В. Момот, В.Я. Плинка, Н.П. Сисоліна, З.І. Тенюх, І.С. Шиткіна, Т.Р. Шульжук та ін.

У поданих науковцями трактуваннях поняття «холдинг» є певні спільні ознаки, які визначають його структуру, однак у їхніх роботах не окреслено умови взаємодії членів холдингу, які б відокремлювали холдинги між собою та сприяли ефективності їх формування і результативності функціонування за рахунок єдиного спрямування інтересів усіх учасників.

Постановка завдання. Метою дослідження є розроблення й обґрунтування нових положень, спрямованих на вдосконалення сутності поняття «холдинг».

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідивши сутність поняття «холдинг», можна виділити такі підходи до його трактування:

- структури:

- холдингова компанія і холдинг – це одне і те ж поняття, яке визначає групу підприємств (об'єднання підприємств без створення юридичної особи), в якому головне підприємство здійснює контроль над учасниками в силу переважної участі в капіталі або іншим чином може впливати на прийняття рішень дочірніми товариствами [1];

- холдинг – це компанія-власник, статутний капітал якої утворюють контрольні пакети акцій підприємств, що входять до неї. Ці підприємства називаються дочірніми [2];

- поняття «холдинг» і «холдингова компанія» не є синонімами, оскільки холдингом називають групу юридичних осіб, а холдинговою компанією – основне стосовно учасників холдингу підприємство [3];

- холдинги – це перш за все фінансові центри, навколо яких об'єднуються окремі компа-

нії, не втрачаючи при цьому своєї комерційної самостійності [4];

- «холдинг» і «холдингова компанія» – синонімічні поняття, які позначають «суму» всіх «доданків» холдингового утворення [5];

- холдинг та/або холдингова компанія є підприємством, що має на меті довгострокову участь в одному або кількох підприємствах [6];

- холдинг слід ідентифікувати як групу підприємств, а холдингова компанія є системоутворювальним центром такої господарської системи [7; 8];

- організаційно-правової форми складників суб'єктів господарювання:

- холдинг – це група компаній, кожна з яких створена у формі акціонерного товариства або товариства з обмеженою відповідальністю, при цьому одній із таких компаній (надалі – керівній) належить або притаманна функція управління-контролю над рештою (надалі – дочірніми) на підставі безумовного володіння (50+1) дочірніми компаніями чи на підставі договору між керівною компанією та її дочірніми компаніями [4];

- під холдингом або холдинговим підприємством слід розуміти підприємство, головною сферою діяльності якого є розрахована на тривалий термін пайова участь в одному або кількох самостійних у правовому відношенні інших підприємствах [6, с. 19];

- система холдингу може складатися лише з акціонерних товариств, одне з яких є холдинговою компанією, а решта – її корпоративні підприємства [9];

- холдинг – це акціонерна компанія, що володіє контрольним пакетом акцій або частками в статутному капіталі промислових підприємств чи встановлює інші відносини залежності, основані на володінні власністю організацій, що зберігають юридичну самостійність, із метою здійснення щодо них керівних і контролюючих функцій [10];

- холдинг-компанія як одна із форм монополістичних об'єднань має законодавчо встановлену процедуру та купу обмежень під час створення. Зокрема, вона може бути організована під час реструктуризації (перетворенні) великих підприємств шляхом виокремлення з їхнього складу підрозділів як самостійних юридичних осіб (дочірніх підприємств), під час об'єднання пакетів акцій юридично самостійних підприємств, а також у процесі утворення нових акціонерних товариств [11];

- рівня контролю та управління між структурними елементами (суб'єктами господарювання):

- холдинг – це компанія, що володіє контрольними пакетами акцій інших підприємств із метою здійснення по відношенню до них функцій контролю та управління [12; 13].

- холдинг, голдинг (англ. holding – утримання, зберігання) – сукупність материнської компанії та контрольованих нею дочірніх компаній [14; 15];

- холдинг (англ. holding – тримання) – суб'єкт господарювання зі специфічною організаційною формою об'єднання капіталів у вигляді фінансового об'єднання компаній та груп торговельно-виробничої й фінансової спрямованості, яке володіє контрольними пакетами їх акцій (не менше 51%; див. Акція), контролює їх виробничо-господарську та фінансову діяльність і здійснює керівництво ними та забезпечує концентрацію капіталу у великих розмірах [16];

- холдинг – це економічне об'єднання головних підприємств (ГП) або материнських підприємств (МП), які створені шляхом переважної участі в статутному капіталі одного або кількох ДП, маючи внаслідок цього можливість управління і контролю за ними [17];

- компанія Н є холдингом стосовно дочірньої компанії S, якщо виконується хоча б одна з умов: а) компанія Н утримує будь-яку більшість голосів у компанії S; б) компанія Н здійснює контроль над процесом голосування на засіданні ради директорів компанії S; в) компанія Н є одним із членів компанії S і контролює більшість її голосів самостійно чи спільно з іншими акціонерами чи членами шляхом укладення між ними угоди; г) компанія S є дочірньою компанією іншої компанії, яка, своєю чергою, є дочірньою компанією іншої компанії Н, яка й є холдинговою і має право визначати діяльність компанії S [18];

- холдинг – група підприємств, головною з яких є материнська (холдингова), що володіє контрольними пакетами акцій інших – дочірніх та внучатих підприємств [19];

- вигід існування:

- холдинг – організаційно-правова форма суб'єкта господарювання, яка поєднує у собі збалансоване співіснування публічних інтересів (у частині залучення й оподаткування концентрованих фінансових ресурсів) та приватних інтересів інвесторів у вигляді можливості побудови стрункої корпоративної структури для ефективного управління та мінімізації фінансових втрат усієї холдингової системи [20];

- холдинг не є юридичною особою у класичному розумінні, проте саме організаційна єдність та економічна залежність дочірніх підприємств від холдингової компанії дають змогу розглядати таку господарську систему як єдиного платника податків із метою ефективного й пропорційного оподаткування значних обсягів фінансових потоків [20];

- холдинги (холдингові компанії) – специфічна організаційна форма об'єднання капіталів: інтегроване товариство, що безпосередньо не займається виробничою діяльністю, а використовує свої кошти для придбання контрольних пакетів акцій інших підприємств, які є учасниками концерну або іншого добровільного об'єднання [21].

Розглянуті визначення підтверджують наявність спільних елементів, що є визначальними у трактуванні поняття «холдинг»: 1) є кілька компаній; 2) центральна (материнська) компанія, яка володіє дочірніми компаніями або контролює їх; 3) дочірні компанії будь-якої організаційно-правової форми, які здійснюють певну виробничу діяльність.

Проте у жодному з них не вказано умови взаємодії материнської і дочірніх компаній, окрім фінансових вигід. Доречним у даному разі є трактування холдингу, запропоноване у роботі [22], де його визначають як «групу підприємств простої чи складної структури, до якої входять холдингова компанія та не менше двох корпоративних підприємств, які пов'язані з холдинговою компанією відносинами економічної та/або організаційної залежності, створених із метою досягнення спільних економічних цілей шляхом здійснення холдинговою компанією управління щодо корпоративних підприємств».

Схожа ідея формування холдингу на основі загальних цілей, які повинні досягатися учасниками об'єднання, простежується у авторів монографії [23], де поняття «холдингова компанія» трактується так: «Акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств, що зберігають свою юридичну незалежність і об'єдналися для досягнення загальних цілей».

Однак недоцільно обмежувати холдингову компанію лише акціонерною формою власності. Крім того, цілі холдингу визначаються і коригуються в процесі його діяльності і не завжди співпадають із бажаннями дочірніх компаній у довгостроковому періоді функціонування холдингу. Це вимагає уточнення поняття холдингу так, щоб на етапі його формування чи подальшого входження до нього зрозумілим для усіх членів об'єднання були сутність і зміст функціонування холдингу, що дасть змогу, сформувавши групу однодумців, спростити і поліпшити процес управління ним.

Пропонуємо таке трактування поняття «холдинг»: холдинг – це група підприємств, одне з яких – материнська компанія – визначає загальний напрям розвитку об'єднання відповідно до основних мотивів його формування та координує діяльність дочірніх компаній для досягнення генеральної мети холдингу.

Висновки з проведеного дослідження. Формування холдингів за чітко визначеними мотивами забезпечить ефективність його функціонування через прийняття у холдинг дочірніх компаній, які зацікавлені у його зростанні, що, відповідно, зменшить витрати і зусилля материнських компаній на управління, пошук, утримання та зацікавлення дочірніх компаній працювати ефективно задля досягнення бажаних результатів, а дочірнім ком-

паніям – підвищення рівня конкурентоспроможності, можливості результативного розвитку та розширення власних можливостей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Корпоративное право : ученик / Е.Г. Афанасьева и др. ; отв. ред. И.С. Шиткина. Москва : Волтерс Клувер, 2007. 648 с.
2. Сисоліна Н.П., Савеленко Г.В., Василенко Л.П. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств : навчальний посібник. Кіровоград : КНТУ, 2015. 280 с.
3. Бєляєва О.А. Поняття холдингу і сутність холдингових відносин. Підприємницьке право. М. : Инфра-М, 2009. 352 с.
4. Лазарева М.Г. Холдинг: його економічна сутність та основи функціонування. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. 2013. Вип. 181(2). С. 206–217. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnauecon_2013_181\(2\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnauecon_2013_181(2)_41) (дата звернення: 23.04.2020).
5. Шиткина И.С. Холдинги: правовой и управленческий аспекты : монографія. Москва : Городец-издат, 2003. 368 с.
6. Келлер Т. Концепции холдинга. Организационные структуры и управление. Обнинск : ОБН, 1996. 19 с.
7. Шапошников О.В. Холдинги як ефективне об'єднання підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України. *Менеджер*. 2007. № 4(42). С. 237–240.
8. Гончарова І. Холдинги в сучасній економіці. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 7. С. 13–16.
9. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15.03.2006 № 3528-IV / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-15> (дата звернення: 23.04.2020).
10. Лукач І.В. Правове становище холдингових компаній : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 240 с.
11. Тернопільський національний економічний університет. Картель та інші форми об'єднання підприємств. URL : <https://studfile.net/preview/5149487/page:5/> (дата звернення: 23.04.2020).
12. Тенюх З.І. Державні холдинги як перспективні форми управління стратегічними підприємствами. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2010. Вип. 29. Ч. 1. С. 286–290.
13. Ковалевська К.А. Організаційно-економічна сутність формування механізму управління холдинговою компанією. *Вісник МНТУ. Економіка*. 2011. № 2(5). С. 117–123.
14. Герасимова С.В. Управління інвестиційною діяльністю акціонерних товариств : монографія. Київ : Знання, 2006. 407 с.
15. Плинк В.Я. Правовое обслуживание предпринимательских объединений в России и за рубежом : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Москва, 2000. 24 с.
16. Національний фармацевтичний університет. Холдинг. URL : <https://www.pharmacencyclopedia.com.ua/article/222/holding> (дата звернення: 23.04.2020).

17. Суржик В.Г. Економічна природа холдингов як сучасної форми бізнесу. *Наукові праці НДФІ*. 2008. Вип. 1. С. 97–105. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2008_1_12 (дата звернення: 23.04.2020).

18. Акт про компанії Великобританії 1985 р. URL : http://www.hmso.gov.uk/acts/acts1989/Ukpga_19890040_en_5.htm#mdiv144 (дата звернення: 23.04.2020).

19. Бунецька Н.В. Організаційні засади створення агрохолдингов. URL : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/01/052.pdf> (дата звернення: 23.04.2020).

20. Шульжук Т.Р. До питання податкової правосуб'єктності холдингов. *Проблеми законності*. 2018. Вип. 141. С. 154–165. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2018_141_16 (дата звернення: 23.04.2020).

21. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. Київ : КНЕУ, 2005. 528 с.

22. Ібрагімова Н.В. Правовий статус холдингов : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Вінниця, 2015. 217 с.

23. Вартісно-орієнтований організаційно-економічний механізм корпоративного управління холдинговими компаніями: стратегія отримання комбінаторних переваг : монографія / Т.В. Момот та ін. Харків : Фактор, 2010. 220 с.

REFERENCES:

1. Afanasyeva E.G., & Bakshinskas V.Yu., & Gubin E.P. et al. (2007). *Korporativnoe pravo [Corporate law]*. Moscow: Walters Clover (in Russian).
2. Sisolina N. P., & Savelenko N. P., & Vasilenko L. P. (2015). *Ekonomika ta orhanizatsiya diyal'nosti ob"yednan' pidpryyemstv [Economics and organization of business associations]*. Kirovograd: KNTU (in Ukrainian).
3. Belyaeva O.A. (2009). *Ponyattya kholdynhu i sutnist' kholdynhovyykh vidnosyn [The concept of holding and the essence of holding relationships]*. Business Law. M.: Infra-M (in Ukrainian).
4. Lazareva M.G. (2013). *Kholdynh: yoho ekonomichna sutnist' ta osnovy funktsionuvannya [Holding: its economic nature and fundamentals of operation]*. Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Avg. : Economics, Agrarian Management, Business, Iss. 181 (2), pp. 206-217. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnauecon_2013_181\(2\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnauecon_2013_181(2)_41) (accessed 23 April 2020) (in Ukrainian).
5. Shitkina I. S. (2003). *Kholdingi: pravovoy i upravlencheskiy aspekty [Holdings: legal and managerial aspects]*. Moscow: Gorodets-Izdat (in Russian).
6. Keller T. (1996). *Kontseptsii kholdinga [Holding concepts]*. Organizational structures and management. Obninsk: OBN (in Russian).
7. Shaposhnikov O. V. (2007). *Kholdynhy yak efektyvne ob"yednannya pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrayiny [Holdings as an effective integration of enterprises at the current stage of economic development of Ukraine]*. Manager, No. 4 (42), pp. 237-240 (in Ukrainian).

8. Goncharov I. (2010). Kholdynhy v suchasniy ekonomitsi [Holdings in the modern economy]. *Entrepreneurship, Economy and Law*, Kyiv, No.7, pp. 13–16 (in Ukrainian).
9. Official Bulletin of Ukraine. (2006). Zakon Ukrayiny «Pro kholdynhovi kompaniyi v Ukrayini» [Law of Ukraine "On Holding Companies in Ukraine"], № 15, Art. 1065 (in Ukrainian).
10. Lukach I. V. (2008). Pravove stanovishche kholdynhovyykh kompaniy [Legal status of holding companies]. K.: Jurin-com Inter (in Ukrainian).
11. Ternopil National Economic University. (2016). Kartel' ta inshi formy ob'yednannya pidpryemstv [Cartels and other forms of business combination]. Retrieved from <https://studfile.net/preview/5149487/page:5/> (accessed 23 April 2020) (in Ukrainian).
12. Teniuh Z. I. (2010). Derzhavni kholdynhy yak perspektyvni formy upravlinnya stratehichnymy pidpryemstvamy [Government holdings as perspective forms of strategic enterprise management]. *Uzhgorod University Scientific Bulletin. Economics*, Iss. 29, Part 1, pp. 286 – 290 (in Ukrainian).
13. Kovalevskaya K. A. (2011). Orhanizatsiyno-ekonomichna sutnist' formuvannya mekhanizmu upravlinnya kholdynhovoyu kompaniyeyu [Organizational and economic essence of forming a mechanism for managing a holding company]. *MNTU Bulletin. Economics*, No. 2 (5), pp. 117-123 (in Ukrainian).
14. Gerasimova S. V. (2006). Upravlinnya investytsiynoyu diyal'nistyuu aktsionerneykh tovarystv [Management of investment activity of joint stock companies]. K.: Knowledge (in Ukrainian).
15. Plink V. Ya. (2000). Pravovoye obsluzhivaniye predprinimatel'skikh ob'yedineniy v Rossii i za rubezhom [Legal services for business associations in Russia and abroad] (abstract of candidate dissertations). Moscow (in Russian).
16. National pharmaceutical university. (2019). Kholdynh [Holding]. *Pharmaceutical encyclopedia*. Retrieved from <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/222/xolding> (accessed 23 April 2020) (in Ukrainian).
17. Surzhik V. G. (2008). Ekonomichna pryroda kholdynhiv yak suchasnoyi formy biznesu [The economic nature of holdings as a modern form of business]. *Research Papers of the Scientific Research Institute of Physics*, Iss. 1, pp. 97-105. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2008_1_12 (accessed 23 April 2020) (in Ukrainian).
18. UK Company Act (1985). Retrieved from: http://www.hms.o.gov.uk/acts/acts1989/Ukpga_19890040_en_5.htm#mdiv144 (accessed 23 April 2020).
19. Bunetska N. V. (2011). Orhanizatsiyni zasady stvorenniya ahrokholdynhiv [Organizational principles of creation of agroholdings]. Retrieved from: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/01/052.pdf> (accessed 23 April 2020) (in Ukrainian).
20. Shulzhuk T. R. (2018). Do pytannya podatkovoyi pravosub'yektnosti kholdynhiv [On the issue of tax legal personality of holdings]. *Problems of Legality*, Iss. 141, pp. 154-165. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2018_141_16 (accessed 23 April 2020) (in Ukrainian).
21. Pokropivny S. F. (2005). *Ekonomika pidpryemstva* [Business Economics]. K.: KNEU (in Ukrainian).
22. Ibrahimova N. V. (2015). Pravovyy status kholdynhiv [Legal status of holdings] (PhD thesis). Vinnitsa (in Ukrainian).
23. Momot T. W. (2010). Vartisno-oriyentovanyy orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm korporatyvnoho upravlinnya kholdynhovyykh kompaniyamy: stratehiya otrymannya kombinatornykh pereva [Cost-Oriented Organizational and Economic Mechanism of Corporate Governance of Holding Companies: A Strategy for Combinatorial]. *Benefits. X. Factor* (in Ukrainian).